

Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень

УДК 340

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15770874>

**Питання до розуміння, сприйняття та визначення поняття об'єкт
правовідносин**

Грицай Сергій Олександрович

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін, Інституту права та суспільних відносин, Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-0051-6149>

Прийнято: 18.06.2025 | Опубліковано: 29.06.2025

***Анотація.** Визначення поняття об'єкт правовідносин, є метою даної статті, в рамках сформованої автором концепції, що межує з двома існуючими окремими загальноприйнятими концепціями об'єкта правовідносин: загальнофілософської (на що направлені правовідносини - результат) та спеціально-юридичної (з приводу чого виникають правовідносини - причина). Висновки. Об'єкт правовідносин це безпосередньо врегульовані правом конкретизовані суспільні відносини, що мають вираз у поведінці (діяння - дія / бездіяльність) суб'єктів, які цілеспрямовані на певний / конкретизований інтерес та/або опосередковано йому інтерес-блага (матеріальні та нематеріальні), щодо яких вони (суб'єкти) беруть участь у правовідносинах. Це визначення дає змогу досягти обґрунтування цілого ряду проблемних питань у цій проблематиці. По-перше, ми окресливши безпосередній об'єкт правовідносин (що відповідає моністичній теорії об'єкту правовідносин — єдиний об'єкт т.з. поведінкова природа) та опосередкований об'єкт правовідносин (що відповідає плюралістичній теорії об'єкту правовідносин —*

множинний об'єкт т.з. речова природа). По-друге, ми фактично звели об'єкт правовідносини до а) безпосередньо діяння (дія або бездіяльність) та поведінки з приводу інтересів та б) опосередковано ним благам, щодо яких суб'єкти правовідносин перебуваючи у коридорі права (в рамках права), реалізують надані ним можливості в кореляції з необхідною поведінкою (суб'єктивні права і юридичні обов'язки), яка може бути забезпечена юридичною відповідальністю. По-третє, ми обґрунтували нашу позицію з приводу побудови визначення поняття «об'єкту правовідносин» спираючись на первісно побудоване нами визначенні поняття «об'єкт правовідносин», притримуючись логічно-послідовної лінії в рамках запропонованої нами центриско-похідної концепції для формування системної побудови загальної теорії права (екстраполяція як методології дослідження).

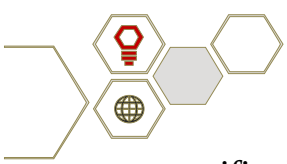
Ключові слова: право, правове регулювання, правовідносини, юриспруденція, загальна теорія права, об'єкт, предмет, емпіричне знання, раціональне знання.

Questions to understand, perceive and define the concept of the object of legal relations

Serhii Hrytsai

Candidate of Law (Ph.D. in law), Associate Professor (title), Associate Professor of the Department of Sectoral Law and General Legal Disciplines, Institute of Law and Public Relations of the Open International University of Human Development "Ukraine", Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-0051-6149>

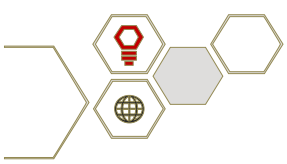
Abstract. *The purpose of this article is to define the concept of the object of legal relations within the framework of the author's concept, which borders on two existing separate generally accepted concepts of the object of legal relations: general philosophical (what legal relations are aimed at - the result) and special legal (what gives rise to legal relations - the cause). Conclusions. The object of legal relations is*

specifically regulated by law, concrete social relations that are expressed in the behavior (action/inaction) of subjects, which are aimed at a specific/concrete interest and/or indirectly at interests/benefits (material and immaterial) related to which they (subjects) participate in legal relations. This definition makes it possible to justify a number of problematic issues in this area. First, we have outlined the direct object of legal relations (which corresponds to the monistic theory of the object of legal relations — a single object, i.e., behavioral nature) and the indirect object of legal relations (which corresponds to the pluralistic theory of the object of legal relations — a multiple object, i.e., material nature). Secondly, we have effectively reduced the object of legal relations to a) directly actions (actions or inactions) and behavior regarding interests and b) indirectly to the benefits provided by it, in relation to which the subjects of legal relations, being within the corridor of law (within the framework of law), realize the opportunities provided by it in correlation with the necessary behavior (subjective rights and legal obligations), which can be ensured by legal responsibility. Thirdly, we substantiated our position on the construction of the definition of the concept of “object of legal relations” based on our initial definition of the concept of “object of legal relations,” adhering to a logical and consistent line within the framework of our proposed centric-derivative concept for the formation of a systematic construction of a general theory of law (extrapolation as a research methodology).

Keywords: law, legal regulation, legal relations, jurisprudence, general theory of law, object, subject, empirical knowledge, rational knowledge.

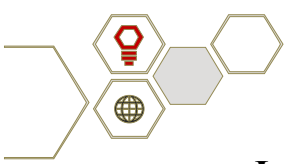
Постановка проблеми. Характерною особливістю логічної структури загальної теорії права (як і будь-якої іншої теорії) є чітко визначена послідовність розміщення понять і категорій по відношенню одне до одного [7; 8; 10]. Системна цілісність права як соціального феномена, основні компоненти якого пов’язані між собою органічним зв’язком, обумовлює такий самий взаємозв’язок між поняттями та категоріями, що відображають відповідні елементи права [5; 9; 11]. Лише за цієї умови теорія може найточніше та найповніше передати складну взаємозалежність між реально існуючими правовими явищами, а також між

ними та іншими соціальними феноменами, які формують конкретно-історичний контекст функціонування права [3; 4; 18]. Проте побудова логічної структури теорії права, що адекватно і всебічно відтворює її предмет та правові закономірності, є ще складнішим пізнавальним завданням, ніж точне визначення вихідного пункту теорії.

Поява нових об'єктів правовідносин, таких як цифрові фінансові технології (у.т.р. криптовалюта, stablecoin, CBDC і інші), що обумовлено використанням blockchain, потребує знаходження їх місця у структурі та змісту правовідносин, — що додатково обумовлює актуальність цього дослідження [2; 17].

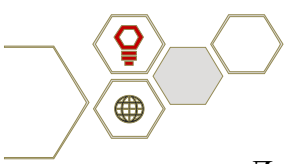
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для повноти розуміння викладеного матеріалу у даній статті, є доречним попереднє ознайомлення з раніше опублікованими статтями автора, як то: "Етимологічно – філософський підхід до розуміння і співвідношення поняття «об'єкт» і «предмет»: формування фрагменту загальної теорії права" в №5 за 2025 рік в Міжнародному науковому журналі "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки"; «Етимологічно – філософський підхід до розуміння поняття «буття», як початок у визначенні місця «об'єкту» і «предмету» при розбудові загальної теорії права» в №6 (46) за 2025 рік в журналі "Наукові інновації та передові технології"; «Співвідношення поняття «об'єкт» і «предмет»: формування методології розбудови загальної теорії права» в №6 (11) за 2025 рік в журналі "Національні інтереси України»; «Питання до формування методології розбудови загальної теорії права» в №6 (36) за 2025 рік в журналі "Актуальні питання у сучасній науці"; «Методологічний фокус на проблематику розбудови фрагмента загальної теорії права (об'єкт, предмет): системний прояв взаємозв'язків в категоріях (право, правове регулювання, правовідносини)» в №6 (16) за 2025 рік в журналі «Успіхи і досягнення в науці»; «Взаємообумовленість теоретичної та практичної площини наукового пізнання у методології розбудови загальної теорії права» в №6(47) за 2025 рік в журналі «Наука і техніка сьогодні» (серія «Право»); «Об'єкт і предмет правового регулювання: сутність, зміст, визначення, співвідношення.». №2(32) за 2025 р. в журналі «Вісник Національної академії правових наук України».

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Правовідносини – необхідний елемент механізму правового регулювання, важлива ступінь здійснення програм, закладених у нормах права. У правовідносинах індивідуалізуються положення відповідної правової норми, конкретизуються суб'єктивні юридичні права і обов'язки певних суб'єктів, їх повноваження і юридична відповідальність. Індивідуалізація загальних моделей поведінки стосовно конкретних осіб – другий рівень правового регулювання. Особливості прав, обов'язків, повноважень і відповідальності (а звідси й особливості правовідносин) багато в чому залежать від характеру регулюючого впливу норм права, в результаті якого складаються різні види правовідносин – *регулятивні чи охоронні, активні чи пасивні*. Отже, правовідносини в механізмі правового регулювання утворюють певну систему і лише так вони забезпечують переведення загальних правил норм права в суб'єктивні юридичні права і суб'єктивні юридичні обов'язки, повноваження й юридичну відповідальність для конкретних осіб, дозволяють досягти виконання їх волі, задоволення інтересів. Правовідносини в механізмі правового регулювання виконують такі функції: – визначають конкретне коло осіб, на яких поширюється дія норм права в певний момент; – закріплюють конкретну поведінку, якої повинні або можуть дотримуватися особи; – слугують умовою для можливого приведення в дію спеціальних юридичних засобів (прокуратурою, судом, поліцією) з метою забезпечення суб'єктивних прав, обов'язків, відповідальності. Таким чином, правовідносини в механізмі правового регулювання – це засіб «переведення» загальних правил норм права у площину суб'єктивних прав і обов'язків для певних суб'єктів. [13]

У сучасній науці існує два основних підходи до інтерпретації *відносини врегульовані правом (правовідносини)*:

Перший – це діяльнісний підхід до визначення правовідносин, в рамках якого, *правовідносини* це правова форма соціальної взаємодії суб'єктів права з метою реалізації інтересів і досягнення результатів, що передбачені законом, або не суперечать закону чи іншим джерелам права [14].

Другий пов'язаний з інтерпретацією правовідносин через їх зв'язок з юридичним нормативом (нормою права).

Правові відносини виступають у вигляді конкретного суспільного зв'язку, причому ступінь конкретизації може бути різною. *Мінімально* конкретизуються правовідносини, які врегульовані безпосередньо законом. Типовий приклад — конституційні права і свободи. Власне, кожний громадянин сам визначає, в якій мірі він буде використовувати можливості, що надані йому відповідно до Конституції. *Середній* ступінь конкретизації спостерігається, коли індивідуалізований не лише суб'єкт, а й об'єкт правовідносин. Наприклад, у правовідносинах власності визначені власник і річ — об'єкт власності. *Максимальний* ступінь конкретизації наявний у тих випадках, коли точно відомо, які власне дії повинні здійснюватися зобов'язаною стороною в інтересах уповноваженого. Тут індивідуально встановлюється об'єкт, дві сторони і зміст правового зв'язку між ними. Наприклад, за договором підряду (ст. 332 ЦК України) одна сторона (підрядник) зобов'язується виконати на свій ризик певну роботу за завданням іншої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти й сплатити вартість виконаної роботи. [23]

Законний інтерес — це усвідомлена суб'єктом права необхідність задоволення своїх потреб способом, що допускається, але прямо не гарантується чинним законодавством [25]. Суб'єктивне право завжди належить уповноваженій особі, яка має *певний інтерес* (матеріальний, духовний, політичний, сімейний тощо). Для задоволення цього *інтересу* особі надаються позитивним правом певні правові можливості. Можлива поведінка по реалізації певного інтересу становить зміст суб'єктивного права і ґрунтується на бажанні (волі) уповноваженої особи. Межі бажаної поведінки окреслені нормами права. [15]

Метою дослідження, яка зумовлює і постановку завдань, є визначення поняття об'єкт правовідносин, в рамках сформованої автором концепції що межує з двома існуючими окремими загальноприйнятими концепціями *об'єкта правовідносин: загальнофілософська (на що направлені правовідносини -*

результат) та спеціально-юридична (з приводу чого виникають правовідносини - причина).

Виклад основного матеріалу дослідження.

1. Історично сформовані наукові бачення на «об'єкт» правовідносин.

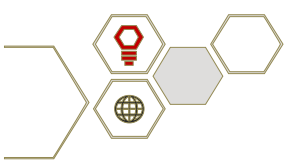
Юридична доктрина відокремлює дві основні теорії відносно «об'єкта правовідносин» виходячи з їх кількісної характеристики: 1) *Моністична теорія* визнає *об'єктом* правовідносин лише щось одне: поведінку людей, матеріальні блага, нематеріальні блага; 2) *Плюралістична теорія* визнає багатоманітність *об'єктів* правовідносин: де фактично коло можливих об'єктів правовідносин визначається законодавством, це майже все окрім людини, так як вона є *суб'єктом* правовідносин.

Серед широко відомих представників моністичної теорії можна зазначити: Ф.К. Савіньї (дії третіх осіб - об'єкт права); Й. Унгера (воля є об'єкт суб'єктивного права), О. Гірке (представляв живий субстрат права як носій права), К. Козака (представляв об'єкт права як особа); О. С. Іоффе (єдиний об'єкт це дія зобов'язаного суб'єкта). [16; 22].

Що є примітним серед зазначених поглядів у моністичної теорії, так це те що вчені, чиї погляди ґрунтувалися на *поведінковому підході*, стикалися з труднощами при визначенні місця та ролі предметів матеріального світу щодо врегульованого правом. І тому, як правило, вони зводили свої погляди до подвоєння об'єкту правовідносин, чим суттєво ускладнювали загальне уявлення про об'єкт правовідносин.

Представники плюралістичної теорії складають подавляючи більшість вчених, і ми наведемо тільки широко відомих її представників: М. Д. Шаргородського [21], С. С. Алексєєв [12], Л. А. Лунц. І. Б. Новіцкого [26].

У науці існують і інші підходи до проблематики «об'єкта правовідносин» один з найвідоміших це філософський, як приклад, де вчені використовують філософський зміст: суб'єкт протиставлений об'єкту в предметно-практичній, пізнавальній та перетворювальній діяльності (філософського зв'язку «суб'єкт-об'єкт») [19]. Однак, частина вчених, як приклад Н. І. Матузов, притримуючись

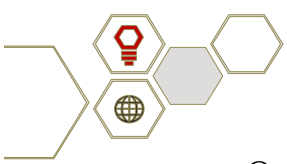

цього погляду не вкладали філософський зміст у категорію «суб'єкт-об'єкт» [24]. У зв'язку з цією різницею поглядів у правовій науці виділилося дві окремі концепції *об'єкта правовідносин*: загальнофілософська (на що направлені *правовідносини - результат*) та спеціально-юридична (з приводу чого виникають *правовідносини - причина*).

Таким чином серед вчених юристів-догматів у даний час склалося суттєве протиріччя між розумінням *об'єкта правовідносин*, у тому разі і у сприйнятті їх як регулятивних і охоронних відносин.

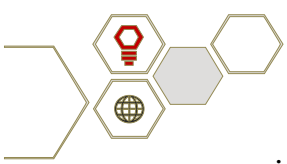
О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та інші у «Теорія держави та права України: підручник» (2018 р.) визначають як *об'єкти правовідносин* – це певні матеріальні та духовні блага, визнані державою за допомогою законів і здатні задовольняти інтереси суб'єктів правовідносини. Інакше кажучи, це все те, із приводу чого складаються соціальні зв'язки між учасниками правовідносини. Люди беруть участь у правовідносинах заради задоволення певних матеріальних, політичних, культурних та інших соціальних й особистих інтересів і потреб. *Об'єкти правовідносин* поділяються на матеріальні й нематеріальні. До матеріальних належать різні предмети споживання, їхнє придбання й використання; кошти, засоби виробництва; фізичний стан людини (здоров'я, життя); дії людей (участь у виборах, перевезення вантажів, охорона приміщень і т. п.) та їхні результати (обрання президента, будівництво житлового будинку, виготовлення взуття й ін.). До нематеріальних об'єктів можна віднести продукти інтелектуальної творчості, честь, гідність людини, її морально-психологічний стан, національну самобутність тощо. [1]

С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомирова, Є. В. Білозьоров у «Теорія держави та права: навчальний посібник» (2017 р.) наступним чином окреслюють *об'єкти правовідносин* — матеріальні, духовні й інші соціальні блага, які слугують задоволенню інтересів і потреб суб'єктів, з приводу яких і заради досягнення яких вони вступають у правовідносини та наділяються взаємними суб'єктивними правами та юридичними обов'язками. [13]

О. Ф. Скакун у «Теорія держави і права: Підручник» (2001 р.) коротко вказує що *об'єктом* є те, з приводу чого виникає і здійснюється діяльність його суб'єктів. І це становиться більш зрозумілим з наданим ним визначенням *структури* правовідносин — це основні елементи правовідносин (суб'єкти) і доцільний спосіб зв'язку між ними на підставі суб'єктивних юридичних прав, обов'язків, повноважень і відповідальності з *приводу соціального блага або забезпечення яких-небудь інтересів*. [6]

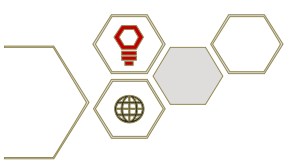
У повному вигляді О. Ф. Скакун дає наступне визначення *об'єкту правовідносин* — це матеріальні і нематеріальні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у правовідносини, здійснюють свої суб'єктивні юридичні права і суб'єктивні юридичні обов'язки. Розрізняють такі види об'єктів правовідносин: 1) *предмети матеріального світу: речі, цінності, майно тощо*. Речі — предмети природи в їх природному стані, а також створені в процесі трудової діяльності. До них належать засоби виробництва, предмети споживання. Цінності — гроші, акції, векселі, облігації, цінні документи (диплом, атестат). Купівля-продаж продуктів, промислових товарів, міна, дарування, спадкування - це лише деякі правовідносини, де об'єктом є предмети матеріального світу; 2) *послуги виробничого і невиробничого характеру* — виконання роботи, обумовленої договором або контрактом, наприклад, договір перевезення, підряд на капітальне будівництво, виконання пісні на святковому концерті та ін.; 3) *продукти духовної та інтелектуальної творчості* — твори мистецтва, літератури, живопису, кіно, інформація, комп'ютерні програми та інші результати інтелектуальної діяльності, що захищаються законом (наприклад, Закон України «Про авторське право і суміжні права»). З їх приводу виникають правовідносини у суб'єктів права — громадян, які відвідують музеї, виставки, бібліотеки, поетичні вечори, а також купують книги, комп'ютерні програми тощо. Тут у суб'єкта інтерес до об'єкта духовний, інтелектуальний; 4) *особисті немайнові блага* — життя, здоров'я, честь, гідність, право на освіту та інші права і свободи. Наприклад, між учнем і керівництвом школи виникають правовідносини, їх об'єктом є не атестат, а освіта. Між громадянином, що придбав путівку в санаторій, і адміністрацією

санаторію виникають правовідносини, їх об'єкт — здоров'я громадянина; у будинку відпочинку об'єктом правовідносин є відпочинок власника путівки тощо. [6]

М. І. Козюбра, С. П. Погребняк, О. В. Цельєв, Ю. І. Матвєєва у «Загальна теорія права: Підручник» (2015 р.) пропонують наступну трактовку *об'єкту правовідносин* – це блага, заради одержання, передачі або використання яких суб'єкти права вступають у правовідносини. Об'єктами правовідносин можуть бути: 1) *природні об'єкти*, тобто земля, її надра, атмосферне повітря, водні, лісові та інші природні ресурси; вони мають природний характер, людьми не створюються, але використовуються ними для задоволення своїх потреб; 2) *речі*, у тому числі гроші та цінні папери, інше рухоме й нерухоме майно. Предмети матеріального світу задовольняють різноманітні потреби людини і виступають об'єктами майнових відносин (наприклад, при купівлі-продажу, даруванні, обміні, спадкуванні); 3) *немайнові блага (особисті та соціальні)*: життя, здоров'я, честь і гідність, свобода, недоторканність житла, права людини і громадянина, конституційний лад, громадський порядок і безпека, довкілля, належне управління та ін. Вони визнаються значущими для суспільства і людини, унаслідок чого захищаються правом; 4) *результати дій*, у тому числі *послуги та результати робіт*. Вони надаються у сферах управління, побутового обслуговування, господарській, культурній, освітянській та інших сферах (наприклад, соціальні, адміністративні, фінансові, побутові); 5) *об'єкти права інтелектуальної власності (літературні та художні твори, комп'ютерні програми, наукові відкриття, торговельні марки та ін.)*. З приводу їх використання та передачі виникають різноманітні правовідносини.

Р. В. Тополевський, Н. В. Федіна у «Теорія держави і права: навч. посібник» (2020 р.) бачать по своєму поняття *об'єкти правовідносин* – це ті матеріальні і нематеріальні блага щодо яких суб'єкти беруть участь у правовідносинах, реалізуючи суб'єктивні права і юридичні обов'язки. Види об'єктів правовідносин: 1) предмети матеріального світу: речі (рухомі та нерухомі), гроші та цінні папери (облігації, акції, документи), майно, майнові

права; 2) послуги (наприклад, договір перевезення); 3) результати інтелектуальної, творчої діяльності; 4) інформація; 5) особисті немайнові блага (життя, здоров'я, честь, гідність, ділова репутація, свобода особи, недоторканність житла, інші права і свободи людини) [30].

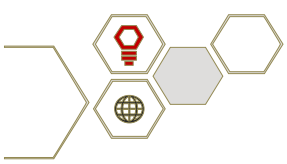
2. *Обговорення та узагальнення до п.1.* Як можна бачити з вище наведеного представлення позиції вчених юристів-догматів, щодо їх розуміння об'єкту правовідносин, то у даний час їх більшість є прихильниками плюралістичної концепції (М. С. Шаргородський), по суті використовуючи за основу цивілістичний погляд на «об'єкт», як регулятивних відносин.

Однак, по-перше, не потрібно забувати, що при цьому нікуди не поділися «об'єкти» охоронних відносин; по-друге, надмірно широкий спектр «об'єктів» при плюралістичному підході є свідченням не досконалості теоретичних засад, тобто загальної теорії права.

Виходячи з проведеного порівняльного аналізу визначень поняття «об'єкт правовідносин», можна констатувати, що *правовідносини*, обумовлені специфікою «об'єкт правовідносин», є полі-контекстуальною категорією, що включає різні дійсні явища, як системного цілого. Слід зазначити, що контекстуальність *правовідносин* є однією з найважливіших його особливостей, що і обтягує надання єдиного визначення поняття «об'єкта правовідносин» у науці, через наявність суперечностей у речово-поведінковій природі *об'єкта правовідносини*. Що має наступний вираз, якщо з одного боку дотримуватися позиції єдиного об'єкта (як то об'єктивно існуючих речей), то з другого боку у немайнових правовідносинах буде відсутній предмет матеріального світу, що ототожнюється з об'єктом правовідносини, — і навпаки.

Проблематика полягає у неспроможності однозначно обґрунтувати, на що саме спрямований інтерес суб'єктів правовідносини: на предмети або події, у т.р. з дотримання прав і обов'язків.

Поведінковий підхід, як один з матеріальних підходів, розглядає дії та поведінки як об'єкти правовідносини (об'єкт-дії). Повноцінний виклад та обґрунтування якого надав О. С. Іоффе, перейнявши його у Я. М. Магазинер [27]:

визначаючи *об'єкт правовідносини* за допомогою самих правовідносин, протиставляючи його об'єкту, вказуючи, що об'єктом є поведінка, спрямована на матеріальні об'єкти або на поведінку інших осіб [20]. Надалі, як послідовник О. С. Іоффе, вже у свою чергу Ю. К. Толстой у роботі «До теорії правовідносин» (1959 р.) пропонував на перший погляд дуже прозаїчне рішення, - введення двох видів об'єктів: загального (*поведінкова природа*) та спеціального (*речова природа*).

Аргументація Ю. К. Толстого щодо *загального об'єкту правовідносин (поведінкова природа)* була наступною: «Об'єктом правовідносини є суспільні відносини загалом. Було б невірно вихопити зі змісту цього відношення якийсь окремий елемент, наприклад поведінка одного з його учасників, і звести цей елемент (довільно вихоплений) у ранг об'єкта правовідносини. Суспільне відношення є спільним об'єктом будь-якого правовідношення» [29]

Аргументація Ю. К. Толстого щодо *спеціального об'єкту правовідносин (речова природа)* була наступною: «Речі та продукти - духовної творчості це предмети чи спеціальні об'єкти, виділення яких необхідне для вивчення тих властивостей, із якими норми права пов'язують певні правові наслідки»; у зв'язку з цим він пояснював, «Правовідносини можуть безпосередньо впливати лише на волю та свідомість людей, підпорядковуючи поведінку людей правовим вимогам; на предмети зовнішнього світу - речі - правовідносини безпосередньо впливати не можуть; вони впливають на них через поведінку людей. Забезпечуючи учасникам суспільних відносин вчинення дозволених та розпорядчих дій, правовідносини впливають зрештою і на речі.» [29].

Підсумовуючи Ю. К. Толстой визнаючи речі поряд з суспільними відносинами об'єктом правовідносин, зазначає, що вони є складовою єдиного суспільного відношення, а тим самим і складовою загального об'єкта правовідносини [29].

Само по собі застосування двох складових об'єктів, запропоноване Ю. К. Толстим, з першого погляду, може здатися поєднує моністичну і плюралістичну теорії його розуміння. Однак, при більш детальному аналізі його

роботи, все-таки ніякого поєднання не відслідковується, а є тільки обґрунтування моністичної теорії, де все зводиться до суспільних відносин (поведінкова природа об'єкту правовідносин).

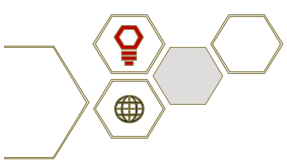
3. Формування розуміння та визначення поняття «об'єкт» правовідносин.

На наш погляд, формування визначення поняття «об'єкту» правовідносин у загальній теорії права, полягає у площині порозуміння, а точніше доцільного поєднання засад моністичної та плюралістичної теорії, і врешті решт знаходження обґрунтованих рішення. Напрямок який задав Ю. К. Толстий є вірним, але не вірним є результативна форма його представлення, яка звелася до однієї з двох теорій.

Незважаючи на вказаний недолік у роботі Ю. К. Толстого, думається, що моністичний погляд на об'єкт правовідносини все ж таки має раціональне зерно, пов'язане з типізацією об'єкта для використання його у всіх конкретних видах правовідносин.

З однієї сторони, візьмемо за основу дослідження Ю. К. Толстого для формування власних поглядів у визначенні поняття «об'єкт правовідносин» в загальній теорії права. З іншої, погоджуючись та враховуючи думку А.П. Дудіна, що всі розбіжності про об'єкт правовідносини — це наслідки відсутності вироблення теорією держави і права наукового методу дослідження проблеми об'єкта правовідносини [19]. Спробуємо вирішити проблематику що має вираз у речово-поведінковій природі *об'єкта правовідносин*, з точки зору сформованого нами раніше (прим. авт. див. Аналіз останніх досліджень і публікацій) визначення поняття «об'єкта» *правового регулювання*, як вищого у ієрархії категоріально-понятійного апарату системно-структурної розбудови фрагменту загальної теорії права, яку ми бачимо з позиції *центрисько-похідної концепції (як методологія)*.

1. За базу у цьому дослідженні ми беремо сформоване нами поняття «об'єкту» правового регулювання, де категорія «правовідносини» є складовою механізму правового регулювання. *Об'єкт правового регулювання, іє стійкі, однорідні, об'єктивні, соціально значущі та свідомо-вольові суспільні відносини,*

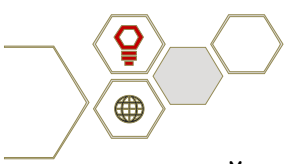

що мають вираз у поведінці (діянні) суб'єктів, які опосередковано цілеспрямовані на певний інтерес та/або інтерес-блага (матеріальні та нематеріальні): які вже врегульовані нормами права або такі що розглядаються на доцільність, поряд з можливістю, піддати їх правовому регулюванню (або змінити, скасувати врегульовані), — в межах розумно-допустимого втручання у соціальне життя суспільства. Виходячи зі сформованого нами визначення поняття «об'єкту» правового регулювання вона має послідовну і взаємопов'язану, взаємообумовлену структуру, у вигляді наступного ряду, що можна представити у двох складових, як то 1) «безпосередня» та 2) «опосередкована» частина об'єкту правового регулювання: 1) певні суспільні відносини, що виражені поведінкою / діями, та націлені на 2) інтерес / інтерес — блага.

2. Як можна бачити нами використана юридична конструкція у вигляді застосування категорії «безпосередньо» та «опосередковано», яку ми, в рамках розробленої методології, що заснована на системному підході (правонаступництва від вищого за ієрархією до нижчого), застосували як у формуванні поняття «об'єкт» у категорії «права» так і у категорії «правове регулювання», — тепер ми логічно притримуючись розробленої методології, застосуємо і до категорії «правовідносини». Що пояснюється загальновизнаними сталими уявленнями, які описують взаємозв'язок цих категорій загальної теорії прав: «право» має зовнішній прояв у «правовому регулюванні», у свою чергу «правовідносини» є вже практичним проявом «правового регулювання».

3. Безпосереднім «об'єктом» у правовідносинах, звісно як і у правовому регулюванні і загалом у праві, бо воно тут є визначальним, є суспільні відносини. Тобто на що націлена уся дія права (правового регулювання). Однак, у категорії «правовідносини», яка згідно сформованої нами методології, відноситься до рівня «конкретизації», то тут доречно при формуванні поняття «об'єкту» правовідносин додати слово «певних» / «конкретних».

Безпосередній «об'єкт», як то «певні» / «конкретні» суспільні відносини має прояв через конкретизовані поведінці (дії / бездіяльності) людей, що дає

сприйняття правовідносин як правового засобу впливу на суспільство; він характеризує так звані загально-регулятивні правовідносини.

4. Опосередкованим «об'єктом» у правовідносинах, є вже «певний» / «конкретизований» інтерес та / або блага. Інтерес може бути представлений по різному і формується суб'єктивно в межах правових рамок можливого: матеріальний, духовний, політичний, правоохоронний, сімейний тощо. Блага, як зосередження об'єктів цивільних прав (матеріальні і нематеріальні об'єкти), як збиральний образ усього різноманіття на що, через опосередкований вплив (поведінки: дії чи бездіяльність) у суспільних відносинах, направлена дія права (правового регулювання).

Відмінністю від формулювання, яке є у категорії «правове регулювання», зводиться до додавання слова «певний» / «конкретизований», в контексті, інтерес та / або блага. Тим самим ми зберігаємо системність в рамках вибраної методології, і розуміючи, що категорія «правовідносини» є вже рівнем «конкретизації».

Опосередкований «об'єкт» утворюють відносні та абсолютні правовідносини, які утворюють численні ідеальні об'єкти та матеріальні предмети, у зв'язку з якими виникають правовідносини.

Також потрібно розуміти, що зокрема є доречним до нашого дослідження, сформовану проблематику С. О. Сліпченко. Об'єкти особистих немайнових правовідносин які разом з об'єктами правовідносин інтелектуальної власності є видами нематеріальних благ і об'єднують у собі особисті немайнові блага та інформацію. Нематеріальні блага разом із інкорпоральними входять до нематеріальних об'єктів. Останні ж, разом із матеріальними об'єктами, являють собою дихотомічну пару об'єктів цивільного права. У свою чергу, об'єкти особистих немайнових правовідносин поділяються на дві групи. Це нематеріальні, але немайнові об'єкти та нематеріальні, але майнові об'єкти. Установлення місця об'єктів особистих немайнових правовідносин у системі об'єктів цивільного права та їх різновидів (нематеріальні, але немайнові об'єкти та нематеріальні, але майнові об'єкти) вказують на необхідність проведення

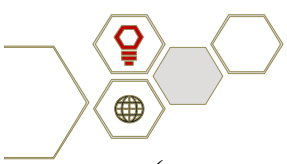
окремого наукового дослідження щодо змісту таких правовідносин, їх природи, особливостей механізму правового регулювання відносин стосовно нематеріальних, але немайнових та нематеріальних, але майнових благ. [28]

5. Наш підхід загалом координується з запропонованим поглядом від С. Д. Гусарєв, О. Д. Тихомирова, Є. В. Білозьорова (2017 р.), а саме на зосередження суспільних відносин на «[...] забезпечення яких-небудь інтересів». Однак, як що в цілому таке зосередження суспільних відносин є доречним, то не можна погодитися з виразом «яких-небудь». Так як суспільні відносини у правовідносинах націлені не на «які-небудь», а саме на «певні / конкретні інтереси», що полягають тільки у межах збудованого коридору права (в межах права). Більш того, як ми зазначали, це конкретизовані суспільні відносини, а тому і інтерес також конкретизований, рівно як і його різновид, - блага.

О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та інші у «Теорія держави та права України: підручник» (2018 р.) вказують на основні ознаки правовідносин поділяють їх на загальні і специфічні. 1. Загальні ознаки: а) соціальний зв'язок означає, що суб'єкти правовідносин – завжди люди або їх колективи; б) *предметний зв'язок* – учасників правовідносин пов'язують певні інтереси або досягнення певних благ. [1]

Виходячи з вище наведеного обґрунтування, сформовано ряд наступних висновків.

Висновки. Притримуючись вибраної методології дослідження, ми звернули увагу, на наступне: 1) правові відносини, що є елементом зовнішнього прояву правового регулювання, і мають з ним єдину структуру, однак не містять визначення поняття «предмет правовідносин», що протирічить вибраної методології дослідження (гносеологічний аспект); 2) у той же час поняття «зміст правовідносин» повністю відповідає на питання «що?» яке характерне для поняття «предмет» (при домінуванні матеріалістичній філософії марксизму); 3) подавляюча частина наданих вченими-догматами визначень поняття «об'єкту» правовідносин, також містять у їх трактовці відповіді на питання «що?», які характерні для поняття «предмет», - і по суті розкривають зміст правовідносин

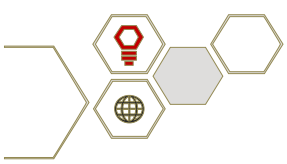

(повторюють визначення поняття «змісту правовідносин»); 4) таким чином, виходячи з вибраної нами методології та сформованої гіпотези, можна стверджувати, що сучасні визначення поняття «об'єкту правовідносин» містять у собі частину визначення поняття «предмету правовідносин», який майже тотожний поняттю «змісту правовідносин» відповідаючи на запитання «що?» відбувається у конкретних суспільних відносинах для досягнення їх цілі - «об'єкту».

1. Будучи у більшій мірі прихильниками моністичної концепції розуміння *об'єкту правовідносин*, ми можемо обґрунтувати свою позицію (у т.р. і щодо виявленого юридичного парадоксу, сформованого нами відносно вибраної нами методології і гіпотези дослідження) наступним чином: послідовники плюралістичної концепції, протиставляючи суб'єкта об'єкту (суб'єкт - об'єкт) у філософському порозумінні, класифікують *об'єкт правовідносин* за фактичною ознакою, не надаючи значення найголовнішому або забуваючи (у т.р. про той самий філософський підхід, яким вони і керуються), що *об'єкт правовідносин знаходяться саме в середовищі відносин урегульованим правом* (!), яке зокрема характеризується *об'єктом та предметом правового регулювання* (!). А тому і визначальним для похідної у вигляді *об'єкту правовідносин*, з обов'язковим попереднім *формуванням поняття його предмету*, що *охарактеризує загалом правовідносини*, повинно бути, — *об'єкт і предмет правового регулювання*.

2. *Об'єкт правовідносин це безпосередньо врегульовані правом конкретизовані суспільні відносини, що мають вираз у поведінці (діяння - дія / бездіяльність) суб'єктів, які цілеспрямовані на певний / конкретизований інтерес та/або опосередковано йому інтерес-блага (матеріальні та нематеріальні), щодо яких вони (суб'єкти) беруть участь у правовідносинах.*

Таким чином, сформувавши власне бачення на *об'єкт правовідносин* ми змогли досягти наступне:

по-перше, ми окресливши *безпосередній об'єкт правовідносин* (що відповідає моністичній теорії об'єкту правовідносин — єдиний об'єкт т.з. поведінкова природа) та *опосередкований об'єкт правовідносин* (що відповідає плюралістичній теорії об'єкту правовідносин — множинний об'єкт т.з. речова природа);

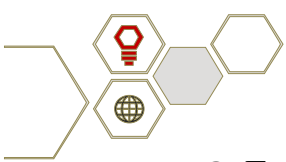
по-друге, ми фактично звели *об'єкт правовідносини* до а) безпосередньо діяння (дія або бездіяльність) / поведінки з приводу інтересів та б) опосередковано ним *благам*, щодо яких суб'єкти правовідносин перебуваючи у коридорі права (в рамках права), реалізують надані ним можливості в кореляції з необхідною поведінкою (суб'єктивні права і юридичні обов'язки), яка може бути забезпечена юридичною відповідальністю;

по-третє, ми обґрунтували нашу позицію з приводу побудови визначення поняття «*об'єкту правовідносин*» спираючись на первісно побудоване нами визначенні поняття «*об'єкт правовідносин*», притримуючись логічно-послідовної лінії в рамках запропонованої нами *центрисько-похідної концепції для формування системної побудови загальної теорії права (екстраполяція як методології дослідження)*.

Результати цього дослідження можуть слугувати базою для подальшого наукового аналізу та формування стратегічних рішень при формуванні методології розбудови загальної теорії права, в рамках запропонованої автором *центрисько-похідної концепції для формування системної побудови загальної теорії права (екстраполяція як методології дослідження)*. Серед перспектив подальших досліджень також має сенс більш детальний розгляд і аналіз позицій та можливого введення поняття предмет правовідносин у загальній теорії права.

Список використаних джерел

1. Бандурка О. М., Головка О. М., Передерій О. С. та ін. Теорія держави та права України: підручник. Харків : Майдан, 2018. 436 с..

2. Грицай С. Зміна профільного закону про віртуальні активи: імплементація європейського регламенту МІСА. *Наукові праці Національного авіаційного університету*. (Серія "Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»"). Вип. 66, № 1. С. 72–82.

3. Грицай С. О. Внесення відомостей про керівників суб'єктів господарювання до Єдиного державного реєстру: Монографія. Київ : Талком, 2019. 181 с.

4. Грицай С. О. Генезис цифрових фінансових технологій до появи в Україні поняття «Віртуальні активи». *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. С. 355–359.

5. Грицай С. О. Цифрова валюта центральних банків: нестандартний методологічний підхід у правовому полі України. *Філософські та методологічні проблеми права*. Вип. 23, № 1. С. 25–34.

6. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник. Харків : Консум, 2001. 656 с.

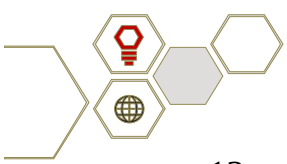
7. Hrytsai S. Digital Innovations in the Legal Mechanism of Copyright Authentication (Practical Aspect): Can A Non-Functioning Token Be a Guarantor of Intellectual Property? (NFT on the Example of Ukraine). *NTUT Journal of Intellectual Property Law and Management*. Issue. 12, № 2. P. 48–69.

8. Hrytsai S. Global banking trend: CBDC as a challenge to cryptocurrencies. *Knowledge - Education - Law – Management*. Issue. 53, № 1. P. 227–236.

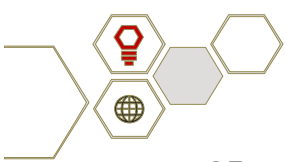
9. Hrytsai S. Methodology of using virtual assets as means of payment at the fiat level: problematic issues in Ukraine. *Scientific Journal of Polonia University*. Issue. 62, № 1. P. 165–174.

10. Hrytsai S. Shape of central bank money aims for digital programmable coins: from metal and paper to a fully controlled digit (displacement hypothesis). *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. № 1. P. 29–45.

11. Hrytsai S. Stablecoins & CBDCs as private & public money: confront or co-exist? *Human rights and public governance in modern conditions : Scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 139–200.

12. Алексеев С. С. Загальна теорія права: в 2 т. Юридична література, 1981. 354 с.
13. Білозьоров Є. В., Власенко В. П., Горова О. Б. et al. Теорія держави та права: навчальний посібник. ed. С. Д. Гусарєв., О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
14. Ведерніков Ю. А., Сердюк І. А., Куракін О. М. Теорія держави і права: підручник. Дніпропетровськ: Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ, 2015. 468 с.
15. Гладкий С. О. Теорія держави і права: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення навчальної дисципліни підготовки бакалавра спеціальності 081 «Право». Полтава: ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2016. 371 с.
16. Гримм Д. Д. До вчення про об'єкти права. *Вісник права*. №7. С. 157–196.
17. Грицай С. О. Перспективи та тенденції появи CBDC в Україні: проект «е-гривня». *Юридичний науковий електронний журнал*. №1. С. 354–359.
18. Грицай С. О. Правовий аналіз визначення поняття цифрових фінансових технологій (криптовалют) у світі, в розрізі міжнародних організацій. *Вісник Національної академії правових наук України*. Том. 31, № 2. С. 171–186.
19. Дудин А. П. Об'єкт правовідносини (питання теорії). С.: Вид-во С. ун-т., 1980. 80 с.
20. Загальна теорія держави і права. Вид-во ун-т., 1961. 528 с.
21. Іоффе О. С., Шаргородський М. Д. Питання теорії права. Юридична література, 1961.
22. Іоффе О. С. Правовідносини за радянським цивільним правом. Вид-во. ун-т, 1949. 143 с.
23. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави та права: Підручник. Київ: Кондор, 2005. 609 с.
24. Коркунов Н. М. Лекції по загальній теорії права. 2003. 430 с.

25. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. та ін. Загальна теорія держави та права: навчально методичний посібник. Одеса : Фенікс, 2022. 258 с.
26. Лунц Л. А., Новицький И. Б. Об'єкт права // Нариси з цивільного права: збірник статей. Дерювидат, 1950. 416 с.
27. Магазинер Я. М. Об'єкт права // Нариси з цивільного права: збірник статей. 1957. С. 65–78.
28. Сліпченко С. О. Місце об'єктів особистих немайнових правовідносин у системі об'єктів цивільного права. *Право і суспільство*. № 6–2. С. 87–92.
29. Толстой Ю. К. До теорії правовідносин. Вид-во. у-т, 1959. 88 с.
30. Тополевський Р. В., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 268 с.